

IOANNIS LODOVICI VIVIS

rum penes illos esset, presertim in profanis rebus, quas ab illis est Augustinus mutuatus. Nam in rebus nostræ pietatis neque ethnicis quicquam est negocij. & scriptoribus nostris non perinde multis sum vñs, ne parum firma Augustini autoritas existimaretur, nisi illis velut tibicinibus suffulta. Satis enim videbatur esse dixisse Augustinum. Hieronymum frequentius aduocauit, præcipue vbi de linguarum significationibus aut interpretationibus agebat: quoniam is vt Graeci ac Hebrei sermonis peritia, ita & cognitio sanctorum scripturarum omnes nostræ religionis scriptores longè antecellit. Nec putauit fore interpretis aut controuersias illas mouere, quas nostri Theologi in scholis magnis animis agitant: quanquam ijs prima ætate fui mus imbuti, quæ ab instituto à mente, ratio neq; Augustini plurimum dissident: aspernatusq; fuisset illas, atque indignatus operi suo admistis, velut tritico lolium, quacunque cœli parte purus ille ac sanctissimus animus res hominum despectat. Itaq; nec disputandum mihi censui vel cum hoc hominum genere, vel cum antiquioribus quicunque alieni à sententia Augustini essent: nā hoc iam non esset interpretis, sed defensoris ac patroni: quum nō modo mea, sed nec vñlii defensione, aut patrocinio ille indigeat. Feci igitur quod Hieronymus in commentariis epistola ad Galatas prefatur se fecisse, vt magna ex parte aliorum sententias tantum referret: sic & nos quid alij dixissent sensisseq; contenti lecturis explicuisse, sententiâ nostram continuimus, veterem Academiæ morem imitati: tum quod id magis ad enarratorē alieni operis existimauit pertinere, tum etiam quod cūctari & sententiam suam non prodere, & cōfectari magis aliena q; sua proferre atq; ostentare ante canos decere potius arbitrabat, qui censuris ac iudicij non parum authoritatis addunt, nec immerito. Multa nunc mihi vera, certa, explorata videntur, quæ si diutius cōtingat viuere non modo ambigua per etatem videbuntur, sed forsitan etiā fallissima. Idcirco plerisq; in locis delectare magis lectorem placuit, quam docere. Et si quid docerē non tam fuerit imperando volui persuadere, q; blandè rogando monendoq;. Adducti sumus nonnunquam ea causa, quoniam Augustinus fusus est plerunq; ac ipse interpres fui: ideo labore docendi adempto ludere libuit, & lectorem in digressus aliquos interim non pro rorsus in amcenos ducere: simul vt mei laboris quādoque partem leuarem, et si non onere deposito certe frigida suffusa, & per viam aliquanto munitiorem, & inter sata cultaque spectatu iucunda commodiorem. Nam hæc omnia

qua dixi, & si habent suas animi ceu reparationes refectionesque, habent nihilominus suas salebras, suos acclives colliculos per quos non sine sudore agas onus: suos quoque descensus, per quos non sine lapsu periculo facias iter, ne fasce pressus in pronum ferare. Illic vero non stratum vñlam viam inuenias, nec quod recreet oculos, nec quò vel momētum diuertas, ac ne vbi sedeads quidem fessus, quum conferenda sunt tempora, quum diversitas inter authores atque adeo aduersitas ostendēda, quum saepenumero tollenda, quī quærendum, & euoluendum, & diuinandum vbi sit locus, quem Augustinus afferit ex scriptore aliquo: quem locum inuenire multum ac diu quaestum casus est saepius, quām eruditio nis. Nam in eum incidat frequenter impetrifissimus, quem doctus inuestigare non potuit diu vestigatum. Et hoc milii tāto fuit difficilis, ac plus temporis extraxit, quod & imparatus ad hoc opus accessi, quum antea quatuor aut quinq; tātum in eo volumina legisse, nec indices vñlos mihi ex lectione cōfeci: vel in hunc vel in similem aliquē vñsum: quos qui habent, nā hi fœlices in literis sunt, quibus haud exigua laboris demitur pars. His angustijs & difficultatibus inopia Græcorum voluminum accessit, quæ est in hac regione mira. Nam quum passim doctis fias obuius, si Aristotelem Græcum, aut Demosthenem, aut vetus testamentum, aut Pausaniam, aut Iosocratem, aut Iulium Pollucem, aut Eustathium vtendum putas, negant se habere: nec apud bibliopolas venales inuenias. Quum hic adfaset Erasmus, eius bibliotheca adiuuabar: & illico aliud agens aliquot mihi decerpseram loca, quæ ceu præsigebat animus vñsi mihi aliquando futura. Nam ea in hæc commentaria intuli. Græcum Platonem habui in octauum, nonnum & decimū libros scribens: Strabonem plerunq; Pausaniam nonnunquam, sed præcipue quum in decimum octauum cōmentaret, & aliquot alios, quibus non perinde atque istis indigebam. Non quidem quod Augustinus ad se enarrandum magnam Græcorum authorum copiam desideret, qui Latinos tantum est secutus, quos solos penè legerat, aut versos ē Græcis. Sed certe si adiutus maiore Græcorum supellecstile fuisset, potuisse opus paulo exire ornatus ac locupletius. Itaq; nonnulla sunt à nobis prætermissa, quæ partim ex nullo potuerunt authore peti, eorum dūtaxat qui extant: partim ex recoditis Græcorum literis fuerunt eruenda. alias bibliothecam nacti Græcorum codicum ampliorem per occasionē ea lectori sarciemus. Quanquam sedulo illud ante alia est à nobis aduigilatū, curatūq;, ne multa sint quæ in hoc opere